

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Az Erdélyi Kárpát Egyesület hivatalos értesítője

MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKÉV

Főszerkesztő és felelős kiadó: Dr. BALOGH ERNŐ

Felelős szerkesztő: Dr. XÁNTUS JÁNOS

Laptulajdonos: ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET

XL. ÉVFOLYAM

1948. 1. SZ. (355)

Erdély

TARTALOM

Jancsika Albert: Turistanevelés és vezetőképzés. — *Dr. ifj. Xántus János*: Viharűző varázsbot. — Az Erdélyi Kárpát Egyesület 1911. évi közgyűlése. (Folytatás.) — *Dr. Gaál István*: A Balaton legújabb ismertetése. — *Hírek*. — A címlap *Kovácsky Károly* felvétele.

Az „Erdély” előfizetési ára egész évre 6 pengő. Tagoknak 5 pengő. — Tagsági díj évi 6 P. — Az előfizetési díjak befizethetők az EKE 72.478. számú csekkaszámláján és a központi irodában Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. — Hivatalos órák: s. c. 9—1-ig, d. n. 5—8-ig. Telefon 36-37.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának és vidéki osztályainak levelezési címei:

Központ: Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. Telefon 36-37.

Besztercei osztály: *Beke Ödön*, Beszterce, Radnai kapu u. 1/a.

Csikszéki osztály: *Székely Géza*, Csíkszereda, OMIH.

Dési »Cibles« osztály: *Knizsek Károly*, Dés. Villamosművek.

Háromszéki osztály: *Dr. Dobay Léla Sepsiszentgyörgy*.

Marosszéki osztály: EKE marosszéki osztálya, Kazinczy-u. 13., Marosvásárhely.

Nagybányai »Gutin« osztály: *Tréger Lajos*, Nagybánya, Fürdőtelep.

Óradnai osztály: *vitész Solthy László*, Oradna.

Révi »Zichy« osztály: *Dr. Kulcsár András* ref. lelkész, Rév.

Udvarhelyi osztály: *Zárug András*, kereskedő, Székelyudvarhely.

Zilahi »Meszes« osztály: *Seress Miklós*, Zilah, Király-u. 23.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

TARTALOMJEGYZÉKE

1943.

XL. ÉVFOLYAM.

(42 képpel.)

Felelős szerkesztő és felelős kiadó:

DR. BALOGH ERNŐ

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET HIVATALOS ÉRTESÍTŐJE

KOLOZSVÁR

1944

Cikkek, leírások.

	Oldal
<i>Babós Imre:</i> Régi túra- naplóból 25, 42, 61, 69, 109, 124, 145, 161	109
— Mátyás-túrákon — — —	65
— Túrára: — 77, 89, 108, 123, 143, 155	155
— A budai hegyekben —	141
<i>Balogh Ernő dr.:</i> A Rozsály- nak egy ritka érdek- sége — — — — —	99
— Kötelességeink — —	177
<i>Beke Lajos:</i> Székelyföldi út- jelzések — — — — —	120
<i>Both Károly:</i> Mátyás-túra a Kelemen havasokban	49
— Száz jelentkező a Gör- gényi Mátyás-túrára	119
— Hol épül az EKE Kele- men-havasi menedék- háza — — — — —	151
— Kisbékás-szoros — — —	165
<i>Cserei Szász László:</i> Kirán- dulás valahol Orosz- országban — — — — —	26
<i>Csizik Béla:</i> Erdély turis- táihoz — — — — —	97
<i>Czirják Károly:</i> A Horthy- csúcson — — — — —	138
<i>Ekefalvi:</i> Az EKE „Lépés- mérő Társaság” meg- alapítása 21. évfordu- latának ünnepi kirán- dulása — — — — —	158
<i>Gaál István dr.:</i> A Balaton legújabb ismertetése—	8
— Barlangkutatás Szilice környékén — — — — —	17
<i>Győrffy István:</i> A Horthy- csúcs (2305) virágbok- retás fővege — — —	145
<i>Gyulai Zoltán dr.:</i> Pillantás a Hortobágyra — — —	83
<i>Horváth Elek:</i> Idenforga- lom és turistaság —	21
<i>Jancsika Albert:</i> Turistane- velés és vezetőképzés	1
— Az EKE 1942. évi vándor- gyűlése — — — — —	4
— Három nap a Retye- záton — — — — —	101
<i>Jancsika Albert:</i> A rozsályi menedékház felavatása —	106
— A nádastói menedék- ház építése — — — —	118
— Az EKE 1942. évi ren- des közgyűlése — — —	179
<i>Kessler Hubert dr.:</i> Újabb feltáró kutatások az északbihari forrásbar- langokban — — — — —	53
<i>Miklós Lajos:</i> zines filmmel az Ünökön — — — — —	67
— Bajtársi szellem a he- gyekben — — — — —	87
— Néhány szó havasi vi- rágaink védelmében —	116
<i>Nyarády E. Gyula:</i> Friss geogén változások tó- képződéssel Kolozsvár környékén — — — — —	71
<i>Polgárdy Géza:</i> Országépítés	81
<i>Sík Sándor:</i> Az Egveskő (vers)	105
<i>Tavaszy Sándor dr.:</i> Nyári barangolások és elmél- kedések — — — — —	129
— Megszólalt Borberek lelke — — — — —	161
<i>Tulogdy János dr.:</i> Az EKE központjának Mátyás király emléktúrája —	35
— A révi Zichy-barlang felfedezésének és fel- tárásának története 168,	186
<i>Tréger Lajos:</i> Az EKE nagy- bányai „Gutin” osztá- lyának közgyűlése —	23
<i>Za-la:</i> A saecanzianoí bar- langszakadék és a Tor- dahasadék közti hason- latosság — — — — —	107
<i>Zsembery Gyula dr.:</i> A Má- tyás-túrákról egy- és más — — — — —	33
<i>Ifj. Xántus János dr.:</i> Vihar- űző varázsbot — — —	2
— Kajakosok előre — —	59
— Sebesvári garabonciás	113
— Új cseppköves barlang Gálosházán — — — —	133

Egyesületi élet, hírek, síélet.

	Oldal		Oldal
Az EKE Mátyás király emléktúra terve — — — —	12	Székelyhoni utazás. Jánosfalvi Sándor István könyvét Tulogdy János dr. ismerteti — — — —	62
1941. évi közgyűlésünk beszámolójához — — — —	12	Székelyföldi kis tükör (Babós Imre dr. könyvismertetése) — — — —	63
Ebben az évben öt menedékházat épít az EKE — — —	13	Északnyugat-Afrika és a Földközi-tenger nyugati része (térképismertetés B. I.)	63
Allamsegélyek — — — —	13	Autóút a Szent Anna-tóhoz (Bányai János dr.) — — —	64
Turistabiztosítás — — — —	14	Zilahai osztályunk hírei — —	64
Folyóiratunk szerkesztése —	15	Vetítettképes előadásorozatunk — — — — —	74
Óradnai osztályunk hírei (S. L.) — — — — —	15, 47	Zilahai osztályunk menedékházépítése — — — — —	75
Marosszéki osztályunk hírei (Both K.) 15, 30, 64, 95, 126,	191	Búcsú a Bükk-erdő turista-házától (Merza Gyula)	75
Csikszéki osztályunk hírei —	15	EKE tagok kedvezménye a Madarasi Hargita menedékházban — — — — —	76
A Székely Nemzeti Múzeum kiadványai — — — — —	15	MaTuOsz 30 éves jubileumi közgyűlése (B. I.) — — —	91
Vetítettképes előadások — —	16	EKE tagok szövetségi emlékkerete (B. I.) — — — — —	93
Helyszíni közvetítés a csarnóházi barlangból — — —	16	Az EKE dési osztályának Mátyás-túrája — — — — —	94
Bánffyhungyadi ref. templom (B. I.) — — — — —	27	Az EKE alapszabályainak jóváhagyása — — — — —	94
MaTuOsz tanácsülései (B. I.) 45, 74, 91, 110, 125, 156, 174,	175, 190	A Szádelő-völgyi menedékház leégése — — — — —	94
Téli sportlehetőségek Keletmagyarországon és Erdélyben — — — — —	29	A zilahi osztály menedékházépítése — — — — —	94
Felhívás az EKE tagjaihoz	29	Az EKE felsőbányai osztályának megalakulása — —	95
Az OMIH csikszeredai kirendeltségének országos fényképversenye — — — — —	29	Nyarálók élelmiszerellátása	95
A „Széplés“ osztály előadásorozata (K.) — — — — —	31	Az OMIH kolozsvári kirendeltsége fényképpályázata	96
Marosszéki osztály Mátyás-túrája — — — — —	31	Marosszéki osztály munkatúrái (Both Károly) — —	110
Az EKE radnaborberek-i menháza (J. A.) — — — — —	32	Turistatérkép a Gyergyóihavasok és környékéről —	125
Nagyszabású síversenyek Csikszeredán — — — — —	32	Tehenek tanyáznak az ünőkői SKV menedékházban (J. A.) — — — — —	127
„A magyar turista irodalom védelmében“ (B. E.) — — —	44	Mátyás-túráinkról — — —	144
Mátyás-túrák emlékkerete (B. I.) — — — — —	46	A Hargita T. E. turista szakosztályának esatlakozása az EKE munkájához — —	144
Beszámoló a vetítettképes előadásokról (J. A.) — — —	47		
Csikszéki osztályunk síversenyei — — — — —	47		
Marosszéki osztályunkról —	47		

Akadályok a menedékház építésében — — — — —	Oldal 144	Szövetségi Mátyás-túra ki- mutatás — — — — —	Csüdal 160
Épül a leégett bükki mene- dékház — — — — —	144	A Zichy-barlang felfedezése 40 éves fordulójának meg- ünneplése (T. J.) — — —	173
Mátyás-túráinkról — — —	157	Szövetségi Mátyás-túra ki- mutatás — — — — —	175
A MKE 1943. évi vándorgyű- lése — — — — —	157	Egy régi EKE-tag látogatása az Egyesületben — — —	176
Mátyás-túra a radnaborbe- reki Reményik Sándor-kút felavatására (Dr. B. S.) —	159	Mátyás-túráinkról — — —	176
Hogyan épülhet fel a Kele- men-havasi menedékház —	160	Csikvármegye prospektusa Mátyás-túráinkról — — —	190 191

Képek jegyzéke.

„Viharúzó varázsbót“ fara- gás mintái (rajz) — — —	3	A Hortobágy (dr. Gyulai Z. felv.) — — — — —	83
Részlet a Szilicei jegesbar- lang zuhatagából (Berta- lan K. felv. 1942.) — — —	18	Rizsülttvény a Hortobá- gyon (dr. Gyulai Z. felv.)	85
A Szilicei jegesbarlang bejá- rata a zuhatag pereméről nézve (Bertalan K. felv.) —	20	„Mátyás-kapu“ a Rozsályon (Balogh E. dr. felv.) — —	118
A gyalui várkastély (Foto- film felv.) — — — — —	37	Bukura-tó (Illyés István fel- vétele) — — — — —	102
A körösfői ref. templom (Fo- tofilm felv.) — — — — —	40	Bukura-tó, Szlavej gerinc és Bukura-kapu — — — — —	103
Sebesvár (Fotofilm felv.) —	40	Rozsályi menedékház — — —	106
Királyhágói részlet (Foto- film felv.) — — — — —	41	Sebesvári garabonciás (négy rajz) — — — — —	114, 115
Ruszka-tető (1925 m.) sziklái alatt (Both K. felv.) — —	50	Nádastói menedékház építése (Balogh E. dr. felv.) — —	118
Emlékmű a Teleki-esúcson (2102 m.), háttérben a Kis- beszterce (1909 m) (Both K. felv.) — — — — —	51	Almási Dezső-vár (Pakó Béla felv.) — — — — —	130
Részlet a Zichy-barlang ujjonnan felfedezett szaka- szából (Kessler H. dr. felv.)	54	Istenszéke (Pakó Béla felv.)	131
A Zichy-barlang szifonja előtt (Kessler H. dr. felv.)	56	Dolina-tó Gálosházán (Xán- tus dr. felv.) — — — — —	134
Cseppkövek a Zichy-barlang ujjonnan felfedezett szaka- szában — — — — —	57	Jellegzetes karsztos vidék (Gálosháza) — — — — —	135
Vitorlás a Cegei-tavon (Xán- tus dr. felv.) — — — — —	59	A Kelemen-havasi EKE me- nedékház terve — — — — —	152
Kajakkal a Szamoson (Xán- tus dr. felv.) — — — — —	60	Reményik Sándor-kút Radna- borbereken (Borbáth S. dr. felvétele) — — — — —	162
Tarcsai sós-katlan (térkép)	72	Kisbékás-szoros festői vidéke (4 kép, Dobos K. felv.)	166, 167
		Dr. Veress István, Handl Ká- roly és Czárán Gyula arc- képei — — — — —	169, 170

ERDÉLY

Turistanevelés és vezetőképzés

A Magyar Turisták Országos Szövetsége „Hivatalos Értesítőjének” egyik számában a fenti cím alatt dr. Szuniogh Arvay Nándor a jövő természetjárásának legégetőbb problémájának megoldásával foglalkozik. A cikk tökéletesen feltárja a turistanevelés kérdéseit, s hangsúlyozottan rámutat arra, hogy ennek egyik alappillére a vezetőképzés, mely nemcsak általánosságban szolgálja a természetjárás céljait, hanem nemzetnevelő hatásával *honvédelmi* szempontból is roppant nagy fontosságú. Hasonló értelemben írt dr. Tavaszy Sándor, az EKE tb. elnöke is, múlt évi januári számunkban „A természetjárás a nemzetnevelés szolgálatában” címen.

A természetjárás ma már mind szélesebb körben kezd tért hódítani és mind többen kapcsolódnak be a természetjárók sorába, ezért nagyfontosságú kérdéssé vált a vezetőképzés minél sürgősebb megoldása. A természetjárás olyan sokoldalú ismereteket kíván, hogy annak elsajátítása kellő ismeretekkel rendelkező vezetők nélkül igen fáradságos s a mai rohanó élet mellett — egyesek részére — úgyszólván lehetetlen. Eddig ez az ismeretbővítés kétféleképpen történt. Az egyik módja (a legalaposabb) az volt, hogy a természetjáró az általa felkeresendő helyek történelmi múltját, földrajzi helyzetét, népművészetét, műemlékeit stb. forrásmunkákból előzőleg tanulmányozta, a másik pedig, amikor a kirándulás helyszínén nyert felvilágosítások után, vagy pedig képzettebb turistatársai magyarázatai által szerzett tudomást arról, hogy mit lát és hol jár: Ezt a munkát könnyebbíti meg a képzett vezető jelenléte, aki a turán résztvevőket egyformán ellátja a szükséges tudnivalókkal és ezáltal turistanevelői munkát végez.

A vezetőképzés nagyfontosságú honvédelmi szempontból is, mert a vezetők által felnevelt újabb turista nemzedék olyan ismereteket sajátíthat el, amelyeknek honvédelmi szolgálatuk ideje alatt is nagy hasznát veszik. Ezek közül a legfontosabbak: a pontos térképolvasás és tájékozódás a természetben. Ezen ismeretek elsajátítása önszorgalommal igen sok időt és sokoldalú tapasztalatot kíván, a katonai kiképzés alatt pedig nem lehet elég időt fordítani. Évek hosszú sorának tapasztalata fejleszti ki a pontos tájékozódás képességét. Honvédelmi szempontból nagy nyereség minden olyan egyén, aki a polgári életben már elsajátította azokat az ismereteket,

amelyek a terepen való tájékozódást minden időben és minden körülmények között lehetővé teszik. Nincs keservesebb helyzet annál, mint amikor valaki iránytűvel és térképpel a kezében tanácstalanul izzad és nem tudja mit kezdjen vele. A helyzet kellemetlensége fokozódik, ha az illetőt szorongó társak fogják körül és tőle várják megmentésüket.

A képzett vezetők a rájuk bízott természetjárókkal alaposan megismertethetik Hazánkat, annak értékeit, természeti szépségeit stb., s ezáltal a hazai röghöz való ragaszkodást öntudatosá, erősebbé teszik.

A vezetők a turistanevelés nehéz feladatát vannak hivatva betölteni. A Magyar Turisták Országos Szövetsége már régen megértve a vezetőképzés fontosságát, állandóan vezetőképző tanfolyamokat tart és ma már egyes egyesületeknek nagyszámú vizsgázott vezetőjük van.

A kérdést erdélyi turista szemmel nézve, megállapítható az, hogy jelenleg igen kiváló és nagytudású — bár nem vizsgázott — vezetőink vannak, azonban az utánpótlásról még mindig nem történt meg a kellő gondoskodás. Az EKE több ízben rendezett vezetőképző tanfolyamokat és azokat a tagok szép számban látogatták is, azonban az elnyomatás éveiben ezen tanfolyamok sikere érdekében nem lehetett szélesebbkörű propagandát kifejteni. A vezetőképzést az EKE egyik fontos feladatának tekinti s ezért rövidesen megrendezi vezetőképző tanfolyamát, amelyen majd nagy tapasztalatú és kiváló természetjáró előadók tanítják meg az újabb nemzedéket mindarra, amit egy természetjárónak tudnia kell. Természetesen ezek a tanfolyamok csak az alapot szolgáltatják és az önképzés, önnevelés elkerülhetetlen.

Jancsika Albert.

Viharűző varázssbot

A szenvedélyes természetjárók társolyában gyakran akadunk úti emlékekre, melyek mindég felidéznek bennünk a megtett utak történetét, tájakát és embereket varázsolva elének. Ismeretlen ismerősök, felvillanó, eltűnő arcok bontakoznak ki az idők homályából. Ilyen régi ismerősöm nekem Kanalas Szimba János a cigány kecskepásztor, akire évekkkel ezelőtt akadtam a hepe-hupás vén Szilágyban barangolva. Merthát sok falut és sok útat bejártunk akkor acélsisakban, rozzant puskával a vállunkon, őrizve a Carol-vonal erősítéseit.

Érszakácsi község határában bukkantam reá Kanalas Szimbára. Göndör, fekete haja, sűrű bajusza rögtön elárulták cigány származását. Kecskéket legeltetett az öreg a futóárkok között, rettenetesen kócos, korcs kutyájával együtt. Kezében karikás ostort szorongatott s szuttykos pipáját szörtyögtette.

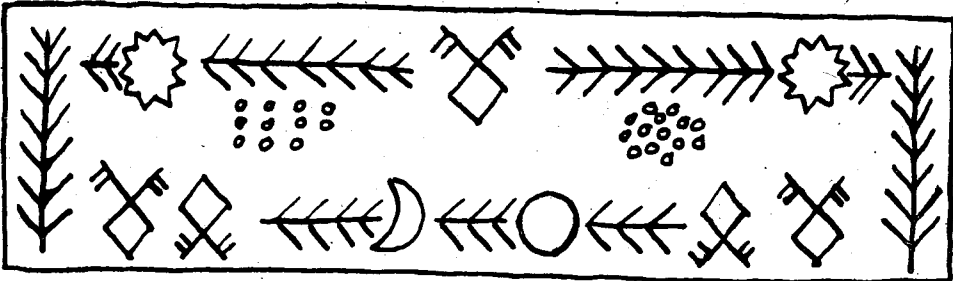
Akkoriban azzal próbáltam sietésre bírni a lassan cammogó percek, hogy legényemtől, aki maga is a fárások nemzetségéhez tartozott, buzgón tanultam cigányul. Néhány barátságosan eldadogott szó rögtön beszédre bírta Kanalas Szimbát Jánost s azon mód barátságot is kötöttünk.

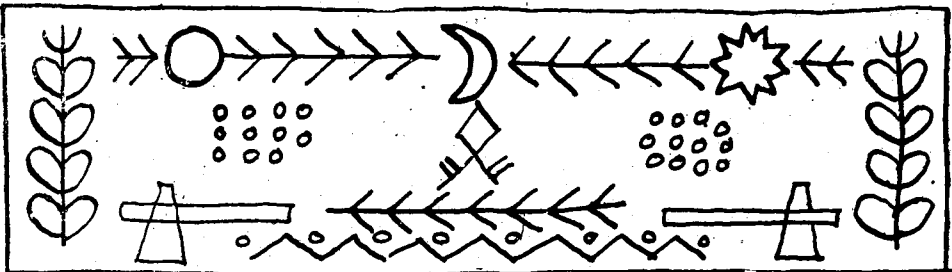
Az első, ami feltűnt nekem, a cifranyelű karikás volt, a másik pedig az a tény, hogy csak fél karja volt az öreg pászornak, jobbkezét otthagya a világháború szörnyű vérzivatarában.

A karikás ostor nyele megmozgatta bennem a műkedvelő néprajzost s ajánlatot tettem az öregnek a bot megvételét illetően. Nehezen állt kötélnek, mert a faluban is közismert volt, hogy ezzel az ostornyelével „csinálja az időt“ Kanalas Szimba János. Egy csillogó 50 lejes azonban ellenállhatatlan kísértésbe hozta az öreget s csakhamar gazdát cserélt az ostornyel.

A 35 cm hosszú, szilvafából készült karikás nyelét balkézével készítette az öreg pásztor, két hétig dolgozva rajta. A nyél alsó felében kiszélesedik, hogy jobban „feküdjön a kézben“. Tulajdonképpen két részből áll. Egy

felső szíjjal befont „ostorfőből“, mely négyzetletűre van faragva, hogy a fonás „jobban üljön“. Az alsó fél gömbölyűre csiszolt s gazdagon ki van verve a cigány művészet sokszínű motívumaival. Réz, ón és gyöngyház képezik a díszítés anyagát, melyekkel 1922-ben díszítette botját Kanalas Szimba János. Rézdrótból van verve a készítő monogramja, ezüst színű önnel a Fiastyúk (Plejádok), tőle nem messze pedig a hajnalcsillag s a gyöngyházból pattintott félhold ragyognak. Különös leegyszerűsítve

stilizált növénymotívumok folyondárai kúsznak föl a nyélen s kötik össze a különben szétszórt díszítő elemeket. Kés, balta, lakat, „Rózsa Sándor pisztolya“ is, mint ilyenek szerepelnek — jelképezve a betyárélet összes kellékeit. E különös társaságból nem hiányzik egy, a készítő szerint, francia kulcsszerű díszítő elem sem, mely azonban sokkal inkább látszik valamely kabbalisztikus jelentésű motívumnak (esetleg jószágbillenek) mintsem francia kulcsnak.

Az ostornyél a rövid, tehát lovas népekre jellemző fajtájú. A szíjfonás felső végén két szeggel egy szíjhurok izesül a nyélhez, hogy befogadhassa az ostorszíz „telkét“. Az a tény, hogy a hurok nem szerves folytatása a szíjfonatnak, elárulja azt is, hogy alföldi típusú ostornyéllal van dolgunk. Ez a típus egyébként a középázsiai törökségnél is kimutatható.

Mint különlegesség említhető meg az a szíjfonadék, mely koszorú formájában övezi a szíjhurkot, mintegy erősítve azt.

A mellékelt ábrák az ostornyél díszítő elemeit ábrázolják Olajos István tanár földolgozásában.

A különös ostornyél ma úti emlékeim egyik féltett kincse. Csupán varázslatos hatalma, mely szerint „ahol ez a bot van, nem jár arra a nehéz idő“ nem kerüt profán kezébe. Attól kezdve ugyanis, hogy a bot hátizsákomban hevert, szinte minden nap megkergetett az eső...

Ifj. Xántus János dr.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület 1942. évi vándorgyűlése

(Folytatás.)

Kisebb menedékházak építésénél nagy feladat az ör kérdése, miért is azokat erdész és magashegyi útkaparóházak mellett kellene építeni. A Földművelésügyi Minisztériumnál elvi döntést kellene kieszközölni, hogy a meglévő erdészházak mellett kisebb menedékházak vagy védkunyhók építését engedélyezzék, míg az újonnan építendő erdészházakhoz a terület forgalmának megfelelő számú szobából álló turista szobákat is iktassanak be, tervezetükbe, melyeket a turista egyesületek vennének át és rendeznének be.

A fürdő- és üdülőtelepeket látogató kispénzű turisták sorsa a legszomorúbb. Ezek a fürdőtulajdonosok által kinézettek. Nehéz szögessel, sárosan és fáradtan megérkező turista nekik nem cikk és fogyasztó személy. Az csend- és rendháborító. Az orrukig látó tulajdonosoknak ebben igazuk is van, de felértékelné nem tudják azt, hogy a turista a fürdő élő és legolcsóbb propagandája.

A M. T. O. Sz.-nek átíráttal kellene fordulnia az Erdélyi és Kelet-magyarországi Fürdők Szövetségéhez, hogy minden fürdő- és üdülőtelepen a fürdőigazgatóságok, illetve teleptulajdonosok egy-egy közös hálót rendezzenek be a használaton kívül helyezett, vagy arra belátásuk szerint legalkalmasabb villák egyikében, hol az átvonuló turisták egy-egy éjszakát töltenének.

Erdély hegyvidékének turista alkotásokkal való tervszerű beosztásánál figyelemmel voltam a síterületekre is. Emiatt nemzetgazdasági szempontból nemcsak a mai nehéz anyagi viszonyok között, hanem a békeidőben is a menedékházak építését, illetve a területen való beosztást nem szabad figyelmen kívül hagyni.

A sísporttal foglalkozó egyesületek saját elgondolásuk szerint a helyi érdekek figyelembevételével símelegedő menedékházak építését tervezik. Figyelmen kívül hagyván esetleg, hogy néhány kilométerre egy másik menedékház van.

A menedékházak rendeltetése kettős: nyáron a turistaság, télen a sízés szolgáltatában állanak. Figyelemmel kell lennünk arra, hogy a menedékházak egymástól legalább félnapi járásra létesüljenek. Ebből a célból javasolom, hogy az O. S. K. a felügyelete alá tartozó egyesületek figyelmét hívja fel, hogy sí vagy bármely más célból építendő menedékházak elhelyezésének területét a Magyar Turisták Országos Szövetségével előzetesen közöljék. A M. T. O. Sz. a fennálló területi beosztási rendszerbe beilleszti, illetve az érdekelt turista munkaterület tulajdonos egyesülettel tárgyalja és annak eredményét az érdekelt egyesülettel közli.

3. *Forrásfoglalások.* Egyesületeink a forrásfoglalásoknál a fősúlyt azok felépítményére helyezik. A források felépítményei külső kivitelben egymást túllicitálva versenyeznek. A nagyon tetszetős és szemet gyönyörködtető alkotások eltérnek a forrásfoglalás igazi céljától. Amely pillanatban a drága felépítményt és a nagy emléktáblát helyezzük az előtérbe, abban a pillanatban gondoljunk arra, hogy ugyanakkor hegyeink között ezrével maradnak foglalás nélküli szennyesvízű források. Egy évben inkább 10—20 forrást egyszerűen és a szükséges követelményeknek megfelelően foglaljunk, melyet egyszerű táblával jelöljünk meg, mint két-három évben egy nagy díszes művet állítsunk fel a város közelében fölösleges nagy költséggel, fáradtsággal és annak nagy felszentelő ünnepséget rendezzünk. Ez fontos az általános nemzeti turistaság szempontjából is.

4. *Történelmi műemlékek védelme.* A legutóbbi időben megjelent sajtóban olvastam, hogy X várat emléktáblával jelölték meg. Helyszínen járt természetjáró testvéreink elbeszélése szerint a vár olyan állapotban van, hogy néhány évtized alatt az idő vasfoga befejezi rajta romboló munkáját s akkor esetleg az emléktábla megmarad, de a várnak kevés nyoma lesz.

A váromokat az emléktáblákkal nem reklámfalnak kell felhasználni, hanem ugyanazért a befektetésért javításokkal jobb karba kell helyezni és az idő viszontagságaitól megóvni. Csak ezután lehet megérdemelten emléktáblával ellátni.

A M. T. O. Sz.-ben leigazolt egyesületek figyelmét fel kellene hívni, hogy a várak emléktáblával való megjelölése helyett azok jobb karba helyezését, illetve védelmét helyezték előnybe a várfalak befedésével és a kövek közötti rések kitöltésével.

Javaslataimra kérem a m. t. Vándorgyűlés szíves és szakértői hozzászólásait.

Zsembery Gyula elnök megköszöni Beke Lajos előterjesztését és felkéri az egyesületet, hogy azt terjessze fel a Szövetséghez.

Dr. Györffy István indítványozza, hogy a Vándorgyűlés leplezze le az EKE tb. elnökének, lovag Merza Gyulának fényképét. Ezzel kapcsolatban megindult szavakkal emlékezik meg Merza Gyulának múltbeli munkásságáról és az egyesület érdekében kifejtett fáradhatatlan tevékenységéről, Merza nagy természetjáró múltját példaképp állítja minden turista elé.

Emelkedett szavakkal emlékezik meg Merza Gyula rajongásig menő természetszeretetéről, melyet irodalmi téren, hasznos turista és természettudományi tárgyú leírásaiban is kifejtett. Dr. Györffy István egyetemi ny. tanár beszéde után a Vándorgyűlés résztvevőinek lelkes ünneplése közepette leplezte le az egyesület Merza Gyula fényképét.

Lóvag Merza Gyula meghatódott szavakkal köszöni meg az egyesületnek vele szemben tanúsított figyelmességét és köszönetét fejezi ki, hogy még életében olyan szép ünnepség keretében örökíti meg az ő munkásságát, amilyen másnak nem adatik meg. Különös örömmel tölti el, hogy a mai nap nem csupán egy szűkebbkörű családi ünnepély, hanem egy turista vándorgyűlés, melyen a Magyar Turisták Országos Szövetsége is résztvesz. Az egyesületnek további munkájához sok sikert kívánva fejezi be beszédét.

Dr. Zsembery Gyula elnök ezután bezárja az ülést, majd a gyűlésen résztvevőknek bemutatja a Balaton és Dunántúl különböző vidékeiről készült szebbnél-szebb színesfilmjeit. Az élvezetes előadást nagy figyelemmel hallgatta végig a nagyszámú közönség.

Miklós Lajos, az EKE választmányi tagja mutatta be a Radnai havasok, Gyilkostó és Kolozsvár környékéről készült gyönyörű színesfilmjeit. A nézők tömege nem tudott betelni a csodásabbnál csodásabb felvételekkel és többször tapsolták meg Miklós Lajos művészi képeit.

Ugyanaznap este 7 órai kezdettel a nagyközönség részére vetített képes előadás volt a róm. kat. gimnázium dísztermében, mely alkalommal dr. Zsembery Gyula tartott előadást „A Balaton és környéke” címmel. A tanulságos és élvezetes előadáson megismertük a Balaton életét, téli és nyári sportjait, a Balaton és környékének természeti szépségeit, geológiáját stb. Az előadónak értékes előadásáért dr. Balogh Ernő egyesületi elnök mondott köszönetet.

Polgárdy Géza, a MATUOSz főtitkára a csonkaországi turista életet ismertette és párhuzamot vont a mai és az akkori turistaság között. Ismertette a csonkaországi természetjárás rohamos fejlődését és alkotó munkásságát. Horváth Elek OMIH vezető előadását Jancsika Albert olvasta fel.

December 7-én a Magyar Turisták Országos Szövetségének kiküldöttei a házsongárdi temetőben megkoszorúzták dr. Csepcsányi Tibornak, a szövetség első titkárának, az első világháború hősi halottjának sírját. Utána megtekintették a város nevezetességeit és a déli gyorsvonattal a EKE vezetőségének kíséretében Csíkszeredára utaztak, ahol a csíkszéki osztály rendezésében folytatták tanácskozásait.

A csíkszeredai vándorgyűlésen a megye részéről dr. Ábrahám József alispán, a MATUOSz részéről dr. Zsembery Gyula elnök, Polgárdy Géza főtitkár, Babós Imre alelnök és Blasovszky Miklós sajtó és prop. vezető, az EKE kolozsvári központja részéről Szolnoky Gyula, dr. Borbáth Samu, Beke Lajos alelnökök, Percel Attila főtitkár, Jánossy Lajos, Timkó Ernő, Bors Julianna és Batiz Béla jelentek meg. Az osztályok közül a háromszéki osztályt Gábor Ernő képviselte.

A vándorgyűlésen résztvevők december 8-án délelőtt a hargitafürdői Uz-Bence menedékházhoz rendeztek jól sikerült kirándulást, majd visszatérve Csíkszeredára, délután 4 órakor a törvénytér üléstermében dr. Karsay

Sándor, a csíkszéki osztály elnöke üdvözölte a vándorgyűlésen megjelenőket és megnyitotta az ülést, majd Székely Géza ismertette a csíkszéki osztály történetét és ezévi munkásságát. Dr. Zsembery Gyula a turistaság ifjúságnevelő hatására hívta fel a jelenlévők figyelmét, mely nevelő hatás nemzetvédelmi és honvédelmi szempontból is rendkívül nagy fontosságú. Ismertette a jelenlegi vándorgyűlés célját, kiemelve, hogy nemzeti kultúránk ezen pillérét csak abban az esetben tudjuk erőssé tenni, ha az erre hivatott szervek összefognak és az egységes irányítás elve alapján igyekeznek terveiket megvalósítani. Ennek az összefogásnak első megnyilvánulásai a kolozsvári és csíkszeredai turista vándorgyűlés.

A központ részéről dr. Borbáth Samu alelnök üdvözölte a vándorgyűlést és ismertette az OSK-nak Kolozsváron 1942. évi december hó 4-én Tárcazy-Felícides Román miniszteri osztályfőnök vezetése alatt tartott egyesületközi tanácskozásait és az EKE-t érintő eredményeket.

Ezután dr. Karsay Sándor nagy vonalakban foglalkozott a csíkszéki osztály munkatervével, mely közül kiemelkedik a Fehérmezőn építendő védkunyhó, az egyesközi menedékház kibővítése, a sutai sügrósánc alapos kijavítása, az útjelzések elkészítése és a gróf Mikes Áron által kilátásba helyezett bálványosfüredi menedékház kérdésének megoldása.

Úgy a fehérmezői védkunyhó, mint az egyesközi ház tervrajzát rövidesen elkészíti az osztály és azt a központ, illetve a MATUOSz útján az OSK-hoz felterjesztik, hogy a szükséges állami támogatást idejében megkaphassák. Gróf Mikes Áronnal a bálványosfüredi menedékház ügyében a tárgyalásokat megindítják, hogy a terv megvalósításáról ezen vidék menedékház hiányát még a jövő év folyamán pótolhassák. Hargitaligetfürdőn pedig az egyik elhanyagolt villát igyekeznek megvásárolni és menedékháznak berendezni. A sutai sügrósánc megnagyobbítását az ott lévő sziklák kirobbantásával teszik lehetővé.

A vándorgyűlés dr. Karsay Sándor zárószavaival ért véget, majd délután 6 órakor nagyszámú közönség előtt tartotta meg dr. Zsembery Gyula „A Dunántúl és Balaton“ c. vetítettképes előadását. Utána társasvacsera volt, majd este 9 órakor a vándorgyűlésen megjelent vezetőségi tagok megvitatták a csíkszéki osztály 1943. évi terveit, figyelembevételül az OSK részéről nyújtandó anyagi támogatást is.

Az EKE első vándorgyűléséről a Szövetség vezetői meglelégedéssel távoztak, meggyőződve arról, hogy a mai nagy nehézségek között is építő munka folyik Erdélyben.

J. A.

A Balaton legújabb ismertetése

A „Magyar tenger“ nem csupán büszkélkedni-vágyó magyar érzésünk szerint, hanem a megvesztegethetetlen, tárgyilagos számképek bizonyosága alapján is Közép-Európa legjelentősebb állóvize. Az „Ezer tó országá“-nak, s a Skandináv félszigetnek óriás tavait nem tekintve, Európa törzsén a Balaton víztükre a legnagyobb (598.2 km.²). Hozzá legközelebb az alpesi tavak legnagyobbika, a Genfi-tó áll (582 km.²). Az északitáliai híres tavak: a Garda meg a Como egészen eltörpülnek mellette. De nemcsak méretei, hanem partjának és közvetlen környékének sajátos tájszépsége is kiemelik a mi nagy tavunkat Közép-Európa állóvizei sorából. Hiszen a kicsiny badacsonyi öböl páratlan tájképi szépségét toll le nem írhatja; így csak néhányan tudjuk, hogy ezt fölébe helyezhetjük a világhírű nápolyi öbölének. Elsősorban azért, mert kisebb méretei révén egyszerre áttekinthető, s együttes hatású. Ha pedig a nápolyi öböl pompás tűzokádójára, a Vezuviora hivatkoznék valaki, mint a mérleget feléje billentő tényezőre, büszkén mondhatjuk: a badacsonyi öböl körképét nem is egy, hanem három — ámbár most kialudtnak tekinthető, — tűzhányó ékesíti. A nemzetközi tudományosság legkiválóbb képviselői hangoztatják: a Balaton-Bizottság kutatásainak eredményeit összefoglaló könyvsorozat páratlan a maga nemében, s bizvást mintául szolgálhat minden hasonló természetű tudományos tervezet számára. Minthogy a sorozat egyik mozgatója *Lóczy* földbúvár volt, bizonyos fokig a föld- s az őslénytanba vágó kérdések részletes tárgyalása áll a *Lóczy*tól irányított Balaton-Bizottság kutatásainak homlokterében. Am megfelelően tág munkateret kaptak a geográfusok, sőt a történésszek, régészek, valamint a néprajz szakférfiai is, amiről ugyancsak vaskos kötetek tesznek tanúságot.

Ezt az alapvető munkát utóbb néhány rövidebb lélekzetű kiadvány követte. Ezekben többnyire a nagy Balaton-monografia tudományos adat-csoportjainak egyikét vagy másikat dolgozzák föl s teszik a nagyközönség számára is hozzáférhetőkké egyes szerzők. Ezek közül a *Dornyay-Vigyázó*-féle „Balatoni Kalauz“-t, *Lukács Károly* „Balaton“ című könyvét, valamint *Jakab Ferenc* több kiadást ért, népszerű kis füzetét emeljük ki. Több vonatkozásban érinti a Balaton életét *Hankó Béla* „Vizen és vízparton“ címet viselő, érdekesen megírt könyve is.

Míg a Balaton Bizottság alapján a tudományos színvonalat tartotta szem előtt, ezzel szemben viszont a népszerűsítő irányzat művelői csupán a nagyközönséget érdeklő mozzanatokat ismertették: napjainkban a Természettudományi Társulat fényjelzésével napvilágot látott Balaton-kötet a két irányzat együttes szolgálatát tűzte ki céljául. Ezt „A Balaton élete“ címet viselő kötetet *Entz Géza* és *Sebestyén Olga* írta.

„Hangsúlyozni szeretnők — olvashatjuk a szerzők előszavában, — hogy ez a munka nem pusztán összefoglalása a Balaton életére vonatkozó részletkutatások eredményeinek... A Balaton életéről rajzolt

kép, noha a mai helyzetet igyekszik föltárni, nem pillanatfölvétel, mert a tó életét nem mint *állapotot*, hanem mint *folyamatot* ismerteti.“ S nemcsak az előszóban hangoztatják, hanem a kötetben valóra is váltják azt a törekvésüket, hogy a Magyar tenger a legszélesebb körökkel való megismertetését kívánják munkájukkal szolgálni.

Az avatatlant bizonyára meglepi, hogy a Balatonról két évtizeddel ezelőtt megírott, sok száz ívre terjedő monografia után szükséges és célszerű volt ennek a 366 oldalas könyvnek közrebocsátása. Aki azonban a természettudomány egyes ágainak rohamos fejlődésütemét ismeri, nagyon jól megérti, hogy ezen a téren két-három évtized alatt igen sok pótolni, kiegészíteni való adódhat.

S különösen áll ez a mi Balatonunkkal kapcsolatban. Hiszen a legfölületesebb szemlélő is hamarosan rájön, hogy ez a hatalmas víztükör a szó szoros értelmében ezerarcú. Kézzelfoghatóan, valóban „ad oculos“ bizonyítják, ezt több kiváló festőnk közül *Međnyánszky László*, *Egry József* és a tragikusan elhunyt *Wagner Géza* Balatonképei. Ezért írtam volt már másfél évtizeddel ezelőtt: a Balaton nemcsak szólásformaképp, mint az uralkodók, hanem de facto használja a „fejedelmi többséget“. Hiszen szinte pillanatonkint más-más egyéniségként jelenik meg előttünk. Művész és természetrajongó számára tehát nincs is Balaton, csak — B a l a t o n o k vannak . . .

Hanem térjünk vissza „A Balaton élete“ c. kötethez. Ez voltaképp a tó vizében élő szervezetek megismertetését tekinti főcéljának. Mesterszóval tehát: a Balaton biológiája. S ez a tárgykör annál természetesebb, mivelhogy a nagy monografia ezt alig érintette; másfelől a szerzők maguk is tudós életbúvárok. A tartalom oroszlánrészét illetően az „Életkörülmények a Balatonban“, „A Balaton táplálékforgalma“, „Élőhelyek a Balatonban“, „Változások a Balaton életében“, valamint a „Balaton lakóinak áttekintése“ fejezeteimék eléggé tájékoztatnak. Egyúttal arra is rávilágítanak, hogy ez a könyv nem szórakoztató, könnyű olvasmány. Ebben az irányban csak a világos, magyaros, a lehetőségig könnyed stílus az olvasónak nyújtott engedmény.

Megállapításunkhoz hozzá kell fűznünk, hogy ez az aprólékos-ságig menő részletezés, illetőleg szorosan a tudományos búvárkodás érdekeit szemmel tartó kiadvány „a legszélesebb körök“-et aligha hódítja ugyan meg, de mindazok, akik az élők világában gyönyörködni tudnak, s idevágó, az iskolában — sajnos — nagyon gyöngén megalapozott ismereteiket gyarapítani akarják, csakugyan nem érik be az egyszeri átlapozással, hanem a kötetet kéznél tartják és újra meg újra előveszik.

Mert valójában csak az első pillanatban tűnhetik érdektelennek, közömbösnek a Balaton vizének alsórendű, lebegő növény- és állatvilága. De ha megtudjuk, hogy ennek tanulmányozása révén sok érdekes állattani, meg állatföldrajzi mozzanat megvilágításához jutotunk, még az egysejtű állatokat is más szemmel nézzük. Különben még a leggyakorlatiasabb gondolkozású ember sem kicsinyelheti le a talán túlságos részletességgel ismertetett apró-lényeket, ha meggon-

dolja, hogy a Balaton vize felsőbbrendű lakóinak, elsősorban halainak élete valósággal függvénye az alsőbbrendű szervezetek tenyészetének. Tudományos szempontból pedig nagyon sok olyan érdekes és tanulságos faj van, mint egy ágacsápú rák, (*Leptodora Kündti*). Ennek teljesen átlátszó, víztiszta testében idegrendszerének, izmainak lefutását, szívének lüktetését, a gyomorbél perisztaltikus mozgását már kis nagyítóval is megcsodálhatjuk. Ugyancsak elgondolkozhatunk azon is, hogy egy különleges kerekese féreg, a *Callothecha balatonica* miért nem került elő eddig más vizekből, csupán csak a Balatonból?

Természetesen még több tanulságot nyújt a különböző élőhelyek (nyílt víz, parti öv, iszapos vagy homokos fenék, a nádasok, stb.) kapcsolatainak, a bakteriológiai viszonyoknak, a Balaton önderítő képességének vizsgálata. Alaposan megismerkedünk továbbá a turzásokkal, a habittgával, az északi, évi, meg az úgynevezett százados változásokkal is.

S ezen a ponton ismét érintik a szerzők a Balaton múltját.

Egyik nagyjelentőségű eredménye a Lóczy-gárda kutatásainak az, hogy a Balaton teknőjének kialakulását kihüvelyezte, azaz kimutatta: tarthatatlan az a szélében elterjedt nézet, hogy a Balaton a miocénkori tenger maradványa, közvetlen leszármazottja. A valóság ugyanis az, hogy az ős Pannon-földet borító tenger teljesen eltűnt volt, s a terület hosszú ideig szárazon maradt, míg végül a dilúviumban — egy vagy több — kisebb-nagyobb beszakadás, süllyedék keletkezett, s az ezekben összegyűlt vízhullámmarása, a szél munkája segítségével a mai Balaton-teknő kialakította.

A Balaton életének megszokott évszaki változásai a Balaton életén lényegileg mitsem változtatnak, — írják a szerzők — mégis rendkívül eleven és vonzó az a kép, amelyben egy esztendő lepergését vázolják. Ez a fejezet a Balatoni táj egységéről szóló, következő fejezettel együtt bizonyára az a minden olvasó figyelmét lekötő olvasmány, aminőt a kiadó Társulat tervezett. Ezzel nem azt akarom mondani, mintha a kiadvány a maga egészében nem lenne sikerültnek mondható. De az nagyon valószínű, hogy aki életében még egyszer sem ült le a víz partjára, s nem felejtkezett belé ennek az ősi élettérnek nyüzsgésébe, s nem volt alkalma a nagy nagyító (mikroszkóp) látóterébe belétekinteni, — a kötet nagy részén csak egyszer fog átlapozni. S ha ez csakugyan így lesz, nem az olvasót, s még kevésbé a szerzőket kell okolnunk, hanem azt a középiskolai tantervet, amely a természettudományokkal való egészen kezdetleges megismerkedést sem teszi lehetővé a gimnáziumban.

Elégge sajnálatos, hogy ma, amikor a nyersanyagok föl kutatásának és fölhasználásának legkörülmönfontabb módjair kell törnünk a fejünket, a magyar középiskola nem jutott a természettudományok kellő megbecsülésének fokáig.

A Balaton életének sok intim mozzanatát élénk táró kötetért hálásak lehetünk a szerzőknek, s a kiadó Társulatnak egyaránt. Igaz ugyan, hogy csak most látjuk: ez az ismertetés csak egy csöpp víz a Magyar tengerben... Most ébredünk tudatára annak, milyen lebírhatalanul rengeteg földadat ennek a csodálatos víztükörnek töviről-hegyire megismerése és megismertetése. A Balaton-Bizottság monografiája talán még azt a látszatot keltette, mintha kimerítő ismertetését nyújtaná a nagy tónak. Ezzel szemben két szerzőnk maga is rámutat arra, hogy sok más közt olyan fontos kérdés, aminő például a páratartalom, a légnymás, a napsütés vizsgálata, komolyan máig sem került szőnyegre. Pedig kétségtelen, hogy mindezek nagyon szorosan fonódnak össze az élettanba vágó számos kérdéssel. Ismeretes továbbá, hogy a Balaton-vidék rovar- és emlősvilágáról is nagyon fogypatosak ismereteink.

A szerzők legnagyobb érdeme a Balaton hétköznapi élete folyásának nagyon alapos, tárgyilagos megismertetése. És különösen érdekes az, amit az emberi beavatkozás hatásával kapcsolatban mondanak. „A Balaton-partnak — írják — kultúrterületté való meghódítása általában érezteti hatását a tó egész életében... Az emberi beavatkozás lassankint Balatonunkat is kultúrtóvá alakíthatja át“. S jóllehet, ez a jóslat a természetkedvelőt aggodalommal tölti el, vigasztalhat az a tapasztalat, hogy a svéd Mälaren, tavak ilyenén átalakulása nem jelenti a tavak élővilágának elkorcsosodását.

Természetes azonban, hogy a kultúrtóvá való átalakulást minél lassúbbá kell tennünk, ha a Balaton igazi egyéniségét érdeme szerint megbecsüljük.

Ragaszkodjunk tehát minél többen és minél jobban az Ős-Balatonhoz! És figyeljen föl a magyar földnek erre a páratlan kincsére Erdély népe is. Egyfelől azért, hogy a Dunántúl óriási drágagyöngyét megismerje, másfelől azért, hogy saját földje ékességeinek igazi értékeit érdemük szerint megbecsülje.

Nem hagyhatom végül említés nélkül, hogy a kötet illusztrálása elsőrangú. Nagyon sok szövegrajz és pompás fénykép nemcsak díszíti a kötetnek, hanem nagyon jó segédeszköze is a megértetésnek.

Dr. Gaál István.

HIREK

Az Erdélyi Kárpát Egyesület „Mátyás király emléktúra” terve.

Az emléktúra azt az útvonalat járja be, melyen Mátyás király végigment, mikor a Királyhágón át Kolozsvárra jött 1467-ben a farnasi Veress Benedek-féle lázadás leverésére.

Az emléktúra kezdődik 1943. III. 21-én a Zichy-barlangnál (Rév mellett) a barlang felfedezése 40 éves évfordulójának megünneplésével, végződik Kolozsvárt március 27-én, a Mátyás király születésének 500 éves évfordulóján rendezett ünnepeken való részvétellel.

1. nap. III. 21. vasárnap:

Zichy-barlang felfedezésének 40 éves évfordulóján, ünnepség a barlangnál. A barlang környékének megtekintése.

2. nap. III. 22. hétfő:

A Sebeskörös völgyén vonattal Révtől Királyhágó állomásig. Fel a Királyhágóra, vissza (6 km.). Gyalog Csúcsára 15 km. Ady-kastély. (Vasútállomás.)

3. nap. III. 23. kedd:

Csúcsa—Sebesvár, Sebesvár-várom. Gyalog a Sebes-Körös völgyén 12 km. Sebesvár—Bánffyhunяд vonattal.

Délután Bánffyhunяд: Templom, Kalotaszegi múzeum. Barcsay kastély, népviselet. (Vasútállomás.)

4. nap. III. 24. szerda:

Bánffyhunяд—Körösőfő. Gyalog 8 Km.

Körösőfőn: templom, népviselet.

Körösőfő—Riszeg hegy (747 m. gyönyörű kilátás!) Sztána üdülőtelep. (Vasútállomás.)

5. nap. III. 25. csütörtök:

Sztána üdülőtelep—Sebes-Körös forrása gyalog 6 Km. Sebes-Körös forrása—Gyerővásárhely (templom, népviselet). — Gyerőffy szöktető (692 m. kilátás a Gyalui havasokra). — Kiskapus—Nagykapus. Templomok, népviselet. Gyalog 9 Km.

6. nap. III. 26. péntek:

Nagykapus—Gyalu. (Rákóczi kastély) 9 Km. Gyalu—Magyarlóna (templom) — Fenes (Mikes kastély) Leányvár. — Kolozsmonostori apátság „Kálvária”-temploma. Az apátságnak Péter apát által az 1460-as években épített erődítéseit Mátyás király romboltattá le 1466-ban. Kolozsvár—Gyalu—Kolozsvár 18 Km. Az útvonalon a 27. Km. gyaloglást valószínűleg sikerülni fog társaságépkoocsival megrövidíteni.

7. nap. III. 27. szombat:

Kolozsvárt Mátyás király születésének 500 éves évfordulóján rendezett ünnepegek.

Ákik az egész turán nem vehetnek részt, egyes útszakaszokra csatlakozását az vasuti állomások megkönynyítik.

Ezt a dr. Tulogy János által összeállított turatervet az egyesület természetjáró szakosztálya elfogadta és azt a MATOSz-hez felterjesztette.

1941 évi közgyűlésünk beszámolója hoz.

A közgyűlési beszámólótól függetlenül kell megemlékeznünk arról, hogy a közgyűlésen a Magyar Turisták Országos Szövetségét Babos Imre aelnök képviselte. Üdvözlő beszédében rámutatott azokra a feladatokra, melyeknek megvalósítása az EKE-nek kötelessége. Különösen kihangsúlyozta az erdélyi útjelzések

elkészítésének, valamint a menedékházak építésének fontosságát.

A csíkszéki osztályt dr. Karsay Sándor elnök és Székely Géza ü. v. alelnök képviselték. Az osztály nevében dr. Karsay Sándor üdvözölte a közgyűlést, majd beszédében ismertette a csíkszéki osztály munkásságát és kihangsúlyozta az osztály ragaszkodását a központhoz. Ezzel szembe kérte, hogy a központ mindenben támogassa legtevékenyeb osztályát. Indítványozta, hogy az osztályok és a központ közötti szoros kapcsolat céljából legyen minden osztálynak a központban egy összekötője. A közgyűlés az indítványt elfogadta és a csíkszéki osztály érdekeinek képviselőjével — az osztály kívánságára — dr. Borbáth Samu alelnököt bízta meg.

Az üdvözlésekért dr. Balogh Ernő elnök mondott köszönetet.

Ebben az évben öt menedékházat épít az EKE. Az Országos Sport Központ méltányolva az EKE célkitűzéseit az 1942—43. évre 126.500.— P. segílyt folyósít menedékházak építésére.

Zilahi „Meszes“ osztály Nádastó-i menedékházára	25.500 P.
Nagybányai „Gutin“ osztály Rozsályi menedékházára	15.000 „
Marosszéki osztály Csáky csúcs alatti menedékházára	18.000 „
Csíkszéki osztály Fehérmező-i védkunyhó építésére	8.000 „
Óradnai osztály Sebecsúcs alatti menedékházára	40.000 „
Háromszéki osztály „Bodoki havasi“ menedékházára	20.000 „
Összesen:	126.500 P.

Örömmel töltött el az OSK megértő támogatása, mert ezzel lehetővé tette, hogy bekapcsoljunk olyan területeket is a természetjárásba, ahová a menedékházak hiánya miatt csak ritkán juthattak el turisták és csak olyanok, akik a természet minden kényelmetlenségét vállalták. A segíly révén négy olyan osztályunk lesz menedékház-tulajdonos, amelyek eddig a mostoha viszonyok miatt nem tudták építeni. Reméljük, hogy a tavasszal meginduló nagy munka az osztályok tagjainak munkakedvét megsokszorozzák és az eddigi lelkes tagok mellé az építő szellem új tagokat is állít, akik az alkotás munkájában teljes erejükkel résztvesznek és támogatják az egyesület feladatai megvalósításában.

I. A.

Allamsegélyek. A Magyar Turisták Országos Szövetsége tanácsa f. évi december 1-én tartott ülésén foglalkozott a műszaki szakelőadó és elnöki tanács 1943. évi államsegélyek felosztására vonatkozó javaslatával és a műszaki szakelőadó előterjesztését elfogadva a következő összegek engedélyezésére vonatkozó javaslatot terjeszti az Országos Sport Központ útján a kultuszminiszterhez: I. Menedékház építkezések: Erdélyi Kárpát Egyesület (Rozsályi menedékház) 3000.— P; (Kelemen havasi mház) 5000.— P; Magyarországi Kárpát Egyesület (Mosolygótavi mház) 5000.— P; Magyar Turista Egyesület (Feketehegyi mház bővítése) 1000.— P; (Pozsallói mház bővítése) 1000.— P; Mecsek Egyesület (Zobáki mház) 3000.— P; Vándorkedy Turista Egyesület (Bányahegyi mház bővítés) 1000.— P; Solyom Turista Egyesület (Máriamakki mház) 700.— P. Összesen: 19.700.— pengő. — Útjelzések: Erdélyi Kárpát Egyesület 1000.— P; Magyar Turista Egyesület 1200.— P; Magyar-

országi Kárpát Egyesület 800.— P; *Mecsek Egyesület* 100.— P; *Magyar Munkások Turista Egyesülete* 100.— P. Összesen 3200.— pengő. — III. *Forrásfoglalásra: Kolozsvári Gyopár Turista Egyesület (Jánoskút)* 100.— pengő. — IV. *Irodalmi: Magyarországi Kárpát Egyesület (Schermann: Felvidéki kalauz)* 1500.— P. *Polgárdy Géza: Magyar turista irodalom* 1500.— P. Összesen: 3000.— pengő. Az I., II., III. és IV. összesen: 26.000 pengő, mely a szövetség turistaképző munkájának a költségeire az előző évek kereteinek megfelelő 8000.— pengőval kiegészítve végeredményben 34.000 pengőt tesz ki. — Tekintettel a jelentősen megnagyobbodott ország ugyancsak jelentősen megnagyobbodott turistaberendezési szükségleteire, a Szövetség tanácsa másodsorban való segélyezésre a következőket terjeszti még fel: *Erdélyi Kárpát Egyesület (Kelemen havasi mház)* további 10.000 P; *(Zilah melletti Nádastói mház)* 10.000 P; *Magyarországi Kárpát Egyesület (Bakonyszentlászlói ingatlan mház építésre)* 10.000 P; *(Mosolygóstavi mház)* további 10.000 P; *(Szalavánhegyi kilátó mház)* 1500 P; *(Bustyaházi Katrincacsúcsi mheáz)* 4000 P.

Turistabiztosítás. Tíz esztendővel ezelőtt létesítette a Szövetség a turista biztosítást, ezzel úgyszólván a legjelentősebb kedvezményt nyújtja a turistáknak. *Baleset mindenkét érhet s egy nehezebb baleset szállítási költsége akár egy esztendei utazási kedvezmény összegét túlhaladhatja.* A turista biztosítás nem jelent külön megterhelést a turistáknak: aki kiváltja a szövetségi igazolványt, az ezzel minden ráfizetés vagy külön bejelentés nélkül automatikusan biztosított lesz turán ért baleset, munkaképtelenség vagy halál esetére. A biztosítás kiterjed a folyó évre érvényes szövetségi igazolvánnyal ellá-

tott egyesületi tag részére az öt gyalog, evezős vagy síturán, valamint a turára való indulás és hazatérés között akár az igénybevett közlekedési eszközön ért bárminemű testi baleset esetére. A biztosítás hatálya kiterjed Európa egész területére. A biztosítás turán ért halálesetre a törvényes örökösöknek kifizetendő 800 pengő, állandó munkaképtelenség esetére 2.500 pengő, a baleset folytán felmerült mentési és szállítási költségek esetenként legfeljebb 200 pengő. A balesetet az *Anker biztosítónál* (Budapest, Anker köz 2) kell bejelenteni, lehetőleg a baleset után azonnal és tartalmaznia kell a baleset helyét, idejét, a baleset minőségét, a szövetségi igazolvány számát és a balesetnél felmerült költségek összegét. Sok turistának még ma sincs tudomása a turista biztosításról és annak nagy jelentőségéről. Pedig az évi 2 pengős szövetségi igazolványnak ez a kedvezménye legalább felér az utazási kedvezményekkel és eltekintve az előre soha nem látható balesetek 150—180 pengőt is kitehető mentési és szállítási költségeitől, még azoknak a turistáknak is megéri az áldozatot, akik történetesen állami tisztviselők és félárú utazásra jogosító igazolványuk van.

Felhívjuk az EKE minden egyes tagjának figyelmét, hogy turista szövetségi igazolványát váltsa ki. A fenti turista biztosításon kívül a 2 pengős igazolvány a menedékházi kedvezmények igénybevételére is jogosít, továbbá díjmentesen kapják a Szövetség 16 oldalas tartalmas Hivatalos értesítőjét is. Szövetségi igazolványát mindenki kiválthatja, ha a f. évi egyesületi tagdíját befizeti. Az igazolványok kiváltására különösen felhívjuk az osztályok figyelmét, hogy azt tagjaik körében a lehető legnagyobb mértékben szorgalmazzák.

Folyóiratunk szerkesztéséről ifj. dr. Xantus János nagy elfoglaltságára való tekintettel lemondott, a tisztikari tanács legutóbbi ülésén a szerkesztéssel Jancsika Albert titkárt bízta meg.

Óradnai osztályunk Óradnán berendezte 6 személyes turista szállását. Levelezési cím: vitéz Solthy László ny. rendőrfőfelügyelő, Óradna.

Maroszséki osztályunk november hó 10-én és 11-én kilenc résztvevővel jól sikerült kirándulást rendezett a Ruszka-havas és Dundekre (Kelemen havasokba). November 20-án a „Bodonba” rendezett síturát 10 résztvevővel.

Az osztály november 7-én sikerült vetítettképes előadást rendezett. Az előadáson dr. Máthé János elnök üdvözölte a megjelenteket, akiknek sorában ott láttuk a város vezető férfiai és az osztály nagyszámában megjelent tagjait. Bevezető szavaiban kérte a megjelenteket, hogy az osztály által a Kelemen havasokban építendő menedékház céljaira létesített alapra önkéntes adományaikkal járuljanak hozzá. Az előadáson Posoni Gábor EKE tag, a fényképész csoport vezetője mintegy 400 darab diapoztívet vetített le. A képanyag Marosvásárhely, Szováta és Borszék vidékeit is felölelte, de ezenkívül rendkívül érdekes színösszetételű portraik és interieur felvételeket is vetített. A szakszerű és tartalmas előadást az egybegyűlt közönség nagy tetszéssel fogadta és már az előadás végén kérte az osztály vezetését, hogy hasonló előadásokat ezután is rendezzen.

Csikszéki osztályunk január 9-én és 10-én rendezte Csikszeredán a Csiky János „Erdély visszatért”-vándordíjas, északi összetett síversenyét. A versenyeken az erdélyi sízőkön kívül igen sok fővárosi síző is résztvett.

A M. Kir. Madártani Intézet 44 darab fészekodut és 2 darab ablakettetőt adományozott egyesületünknek. Az odukat tavasszal helyezzük el, az ablakettekők már elhelyezve várják a télinséges madarait.

A Székely Nemzeti Múzeum kiadványai.

Három füzet fekszik előttem, e kiadványok három első száma.

Az elsöben *Herepei János* a Sz. N. Múzeum széplelkü és tudós igazgatója „A Székely Nemzeti Múzeum és feladatai” c. dolgozatával vezet végig hazarésziink egyik legnagyobb gyűjteményén, melynek alapjait Cse-reyné Zathureczky Emilia vetette meg s amely a Széki Mikó Kollégium pártfogása, *Nagy Gyula*, *Nagy Géza*, *Domján István*, de különösen *László Ferenc* és *Csutak Vilmos* áldozatos munkássága révén világviszonylatban is a legfontosabb kulturális tényező lett. Mostani igazgatójára emberfeletti munka nehezedik, megboldogult elődök példája, a becsülettel és lélekkel végzett munka nyomán fellépő siker meg fogja sokszorozni az ő tetterejét.

Bányay János, a Székelyföld és székelység eme nagy szerelmesének, önzetlen és a munkában fáradhatatlan fiának „A Székelyföld palaeobotanikája” c. dolgozata a második. Szakemberek részére készült.

A harmadikban *Cs. Bogáts Dénes* „Zágon 1690. évi feldulása és következményei” c. dolgozatával juttat történeiszzeinknek kiváló csemegét. Bogáts Dénest ott láttuk a Székely Nemzeti Múzeumban minden szabad idejében, mint önzetlen közmunkást, amint a Múzeum levéltárának rejtett kincseit hozta napfényre s tette hozzáférhetőkké mások számára is.

Ime, három, szerény köntösbe öltöztetett kis füzet, de tartalmilag annál súlyosabb és nekünk annál ér-

tékesebb, mert nemcsak azt mutatja, hogy a rettenetes 22 évi nyomás alól felszabadult intézmény élni akar, hanem tudja is élni a maga hivatás-szerű életét, fiai pedig erejükben meggyarapodva végzik tovább azt a közmunkát, amelynek példái a multba nyúlnak, a jelenben pedig a tisztas múltért és a még tisztesebb jövőért is köteleznek. **R.**

Felhívjuk Osztályaink figyelmét a szövetségi Mátyás király turákra! Kérjük Osztályainkat, hogy február 5-ig feltétlenül jelentsék be központunknál a Mátyás turák helyét, útvonalát, időpontját, az útmenet idejét. Lehetőleg Mátyás király nevével összefüggésben lévő helyekre rendezzük az emlékturát. Kívánatos lenne, ha Osztályaink munkaterületükön 1943-ban egy-egy forrásfoglalással, pihenő létesítésével, vagy más turista alkotással emlékeznének Erdélyünk nagy szülöttjére. Ezeknek felavatását iktassák a szövetségi Mátyás turák keretébe!

Egyesületünk december 3-án kezdte meg szokásos téli vetítettképes ismeretterjesztő előadásainak rendezését. Az első előadást **dr. berei Soó Rezső** egyet. ny. r. tanár tartotta a róm. kat. gimnázium dísztermében „**Pusztuló hegyek, pusztuló virágok**” címen. Az előadó magasszínvonalú előadásával és pompás felvételeivel végig vezette nagyszámú hallgatóságát Magyarország pusztuló helyei és virágai között. Bemutatta a Dunántult, Közép-Magyarországot, a Felvidéket, majd Erdély pusztuló flóráját ismertette. Rámutatott a természetvédelem igen nagy fontosságára, mely egyedül hivatott ezen pusztulás megakadályozására. A tanulságos és mindvégig lebilincselő előadást a nagyszámú közönség nagy tapsal jutalmazta.

December 10-én **Kelemen Lajos** levéltári főigazgató tartott előadást „**Kolozsvár és környéke történelmi műemlékei**” címen. Kelemen Lajos ismét megcsillogtatta roppant nagy tudását s színes előadással rajzolta hallgatói elé Kolozsvár és környékének multját és történelmi emlékeinek patinás képét, melyeket elsősorban a természetjáró társadalomnak kell megismernie, védelmébe vennie. A szépszámban megjelent hallgatóság nagy tetszéssel fogadta a tanulságos előadást, melyért az előadónak dr. Balogh Ernő egyesületi elnök mondot köszönetet.

Csarnóházi barlangból (Jád völgyében) helyszíni közvetítést adott a Rádió november 23-án. Bevezetőjében Lóczy Lajos dr. egyetemi tanár, a Földtani Intézet igazgatója, a magyar barlangkutatás történetét és célkitűzését ismertette. Néhány mondatban vázlatát adta annak a hatalmas feladatnak, melyet a visszatért erdélyi részek jelentenek a turista és hivatalos barlangvilágnak. A nyáron feltárt csarnóházi vizes barlangban is Budinszky Sándor neves rádió bemondó követte a kutató Kessler Hubert dr. útját és színes szavakkal a hallgatóság elé varázsozták egyik legérdekesebb barlang-rendszerünk nehezen hozzáférhető szépségeit. Örömmel hallgatta minden erdélyi turista Lóczy tanár ur értékes fejtegetését, a magyar Rádió ujjabb és a helyszínen elhangzott „barlangos” előadása keretében. **B. I.**

Az „**Erdély**” előfizetőit felkérjük, hogy jelen számunkhoz mellékelt befizetési lapon előfizetésüket megújítani szíveskedjenek, hogy a lap előállításában fennakadás ne történjen.

Egyben kérjük, hogy esetleges címváltozásukat egy levelezőlapon közöljék az EKE titkárságával Kolozsvár Jókai-utca 2. szám, II. emelet.

A m. kir. honvéd térképészeti intézet eddig megjelent turista-térképei.

A térképek az intézet főbizományosainál rendelhetők meg.

1. Kárpátalja 1:200.000. — — — — — — — — — —	2.50 P.
2. Radnai havasok 1:200.000. — — — — — — — — — —	2.50 „
3. Székelyföld II. kiadás 1:200.000. — — — — — — — — — —	2.50 „
4. Kirándulók térképe 2. szám. Pilis hegység 1:50.000. — —	2.50 „
5. Kirándulók térképe 2/a sz. Pilis h. télisport térképe 1:50.000.	2.50 „
6. Kirándulók térképe 3. sz. A Börzsönyi hegység télisport tér- képe 1:50.000. síkalauzzal — — — — — — — — — —	2.50 „
7. Kirándulók térképe 5. szám. Cserhát 1:75.000. — — —	
8. Kirándulók térképe 6. szám. Mátra hegység 1:50.000. — —	2.50 „
9. Kirándulók térképe 7. sz. Bükk hegység II. kiadás. 1:50.000.	2.— „
10. A Bükkhegység télisport térképe síkalauzzal 7/a sz. 1:200.000.	2.50 „
11. Kirándulók térképe 8. szám. Karancs és Medves 1:40.000. —	2.— „
12. Kirándulók térképe 11. szám. Gerecse és Gere 1:50.000. —	2.— „
13. Kirándulók térképe 14. sz. Soproni hegység 1:25.000. — —	2.— „
14. Kirándulók térképe 15. sz. Vértes hegység 1:50.000. — —	2.— „
15. Kirándulók térképe 17. sz. Vízisport térképek 3. sz. Velencei- tó és környéke — — — — — — — — — —	2.— „
16. A Balaton tágabb környékének térképe 1:200.000. — — —	
17. Kirándulók térképe 20/a sz. Mecsek hegység 1:75.000. — —	2.— „
18. Vízi sporttérképek 5. sz. Duna. Budapest—Vác 1:25.000. —	1.50 „
19. Vízi sporttérképek 7. sz. Duna. Esztergom—Győr 1:25.000. —	2.— „
20. Vízi sporttérképek 8—10. sz. Duna. Gönyű—Oroszvár—Wien 1:25.000. — — — — — — — — — —	2.— „
21. Vízi sporttérképek 9. sz. Györi (Masoni) Dunaág 1:25.000. —	2.— „
22. Vízi sporttérképek 12. sz. Duna. Budapest—Paks 1:25.000.	1.50 „

SPORT-felszerelési, ruházati

cikkek legnagyobb választékban

CSEGEZY ANTAL

sport-szaküzletében

Kolozsvár, Unió-utca 24. szám.

Természetjáró testvérek!

Turista-, sí-, sport-, valamint bármiféle
férfi ruhákat jól és olcsón készít és
EKE tagoknak 10% engedményt ad

Petkes úriszabósága

Kolozsvár, Mátyás király-tér 22.

BALÁZS/ERNŐ

tagtársunk

modernül felszerelt FÉNYKÉPÉSZETI SZAK-
ÜZLETÉBEN minden cikk állandóan kapható

Legújabban

elektromos cikkek és rádió-osztállyal
bővítette ki üzletét

Kolozsvár, Unió-utca 14. - Telefonszám: 36-63.

KELETI ÚJSÁG

Friss, színvonalas, megbízható!

POMPÁS SZÖVEGKÖZTI KÉPEK

Minerva Nyomdai Műintézet Rt. Kolozsvár. 288 Fekelés vezető: Major József